

JORDBRUKSPOLITIKEN

Av riksdagsman ROLF ELIASSON

ALLTSEDAN 1947 års beslut om den framtida jordbrukspolitiken har vid upprepade tillfällen diskussion uppstått om riktigheten av denna politik. Denna syftade till att dels åstadkomma en produktionsvolym, som skulle vara tillräcklig för att vid avspärrningstider trygga vårt livsmedelsbehov samtidigt som den skulle ge brukaren av en fastighet omfattande 10 till 20 har — basjordbruken — en inkomstnivå, som nu i senaste uppgörelsen skulle vara lika stor som en industriarbetares inkomst i de två lägsta dyrorterna. För att nå denna målsättning gavs ett visst gränsskydd samt ställdes medel till förfogande för ytterligare rationalisering.

Den första delen har uppfyllts så att den svenska produktionen varit av den storleksordningen att den tillsammans med vanliga importen inte endast räckt till för försörjningen utan dessutom har ca 10% exporterats. Genom ständigt sjunkande världsmarknadspriser och genom inflation fördyrade produktionskostnader har emellertid den andra delen av målsättningen, inkomstlikställigheten, inte uppfyllts utan vid beräkningar, som nyligen gjorts har klyftan mellan

de jämförbara grupperna i stället vidgats till jordbrukarnas nackdel. Detta förhållande har skapat stora svårigheter och ett stort missnöje. Vid förhandlingarna i våras har vissa justeringar vidtagits, vilka i bästa fall kanske stoppar den nedåtgående trenden, medan däremot någon utfyllnad av inkomstklyftan knappast kommer att ske.

Det gällande avtalet, som godkänts av jordbrukets organisationer, gäller fram till den 1 sept. 1965. Vad som därefter kommer att ske blir helt beroende av 1960 års jordbruksutredning, som dels skall besluta om den totala produktionens storlek, dels den framtida organisationen på jordbrukets område samt dels också om utformningen av den framtida jordbrukspolitiken.

Målsättningen måste, så vitt jag förstår, nu liksom 1947 i första hand ur samhällets synpunkt vara att trygga livsmedelstillgången under *alla* omständigheter. Denna förutsättning är nödvändig, då det vore meningslöst av vårt land att offra stora summor på ett starkt försvar om man inte samtidigt garanterar livsmedel i tillräcklig utsträckning. Olika vägar kan här

väljas, dels en produktionsvolym som alltid är tillräcklig eller en produktionsvolym så avpassad att den tillsammans med lagring ger oss samma trygghet. I dagens situation tycks allt flera skäl tala för betydligt utökade lagringsmöjligheter och i motsvarande grad minskade produktionsvolymmer. Det låter så enkelt att erinra om de utökade tekniska möjligheterna till lagring samt jämföra dagens billiga importpriser på livsmedel och sedan anvisa denna väg. Så alldeles säkert är emellertid inte att dessa prognoser är riktiga. Prissättningen i händelse av minskad svensk produktion kanske blir annorlunda, då de olika exportländerna som regel exporterar till billigare priser än vad de själva tar ut på sin egen hemmamarknad. Denna situation kan snabbt förändras. Lagringskostnaderna är å andra sidan heller inte små. Detta tillsammans med svårigheterna att bestämma lagringsplatserna kan ge anledning till allvarliga övervägningar. Färskvarorna torde komma att bereda alldeles speciella svårigheter. Självklart är att man denna vägen kan nå vissa mål — kanske framför allt genom ökad lagring av jordbrukets produktionsmedel, olja och konstgödsel för att taga ett par exempel.

Alla tycks vara ense om att jordbruk alltid måste finnas. Däremot delar sig meningarna om hur dessa ska vara konstruerade. Sverige är ett utpräglat småbrukarland, och

man anser att en radikal förändring i form av förstoring av brukningsenheterna skulle lösa dessa problem. Denna utveckling, som redan är i full gång, måste fortsätta. I många fall tycks man syfta till att mycket snabbt låta denna förändring ske och att slutmålet ska vara endast storjordbruk — miljonföretag. De erfarenheter vi har talar för en fortsatt storleksrationalisering men den talar också för en begränsning av arealstorleken, över vilken gräns nämnvärda ekonomiska fördelar icke nås. Denna gräns torde i dag ligga vid 2 å 3-mans jordbruket. En annan faktor som begränsar antalet storjordbruk är vårt lands geografiska struktur, som inte ger oss möjlighet att få tillräckligt antal stora enheter om målsättningen skall vara den tidigare uttalade produktionsvolymen. Dessa och andra skäl leder mig fram till att framtidens jordbrukspolitik måste syfta till fortsatt rationalisering kanske i snabbare takt än hittills, enär inom de närmaste åren, på grund av åldersskäl, många innehavare komma att lämna sina fastigheter, vilka då lämpligen bör kunna användas för rationalisering. Detta är endast en naturlig utveckling, som kanske behöver statens stöd. Vid sidan om storleksrationaliseringen, som inte är det allena saliggörande, måste också all annan rationalisering genomföras. Framtiden kommer säkerligen att ha jordbruk av olika storleksordning liksom hit-

tills. Jag skulle också tro att det är viktigt, framför allt ur arbetsfördelningssynpunkt, att man även i framtiden försöker kombinera jord och skog.

Denna rationaliseringsprocess innebär att betydande arealer åkerjord kommer att få disponeras för annan produktion i första hand då skogsplantering, men kanske också till fritidsområden. Hela processen med storleksrationalisering blir mycket kostnadskrävande. Detta tillsammans med ökade tekniska

framsteg, som jordbruket måste utnyttja, betyder att kapitalresurserna måste göras större. Mer kapital måste ställas till jordbrukets förfogande och man måste kanske skapa nya belånings- och amorteringsregler för att lösa hela problemet.

I årets uppgörelse har tagits ett steg mot en snabbare rationaliseringstakt men först efter det 1960 års jordbruksutredning lagt fram sitt betänkande kan framtidens jordbrukspolitik skönjas.